

A nő nyelvi képe a magyar frazeológiában

DUDÁS MÁRIA

egyetemi adjunktus, ELTE BTK Szláv és Balti Filológiai Intézet

Abstract: As recently male and female roles have been strongly reconsidered it might be interesting to review the image of women in the Hungarian language. In this essay both newly introduced, everyday used and archaic, out-of-date expressions have been studied. To the image of woman fertility and motherhood are linked. Besides external features also internal qualities are present in phraseology. Mostly negative attributes, often overstated, overdrawn. A woman can be pretty or ugly, thin or plump. She likes talking, gossiping, secrets are not safe with her. She is often lazy, evil, furious and sometimes labile. However she can also be a good wife supporting her husband.

Keywords: phraseology, woman, external features, internal attributions, idiomatic image

1. Bevezetés – a nő

Az utóbbi évtizedekben új nézet kezdett megjelenni, amelynek célja a női és férfi szerepek új felosztása, újragondolása. A tudományággal foglalkozók köre két táborra oszlik. Az egyikbe a konzervatív nézeteket vallók tartoznak, akik szerint a női és férfi princípiumok nem változnak, nem változhatnak, míg a másik csoport tagjai szerint ezek a korábban kialakult határok egyre rugalmasabbak, egyre több a közös princípium. A tanulmány célja, hogy megvizsgálja, milyen kép rögzült a nőről a magyar nyelvben. A példák között olyan kifejezések is szerepelnek, amelyek régiesek, elavultak, a nyelvhasználók kerülik őket, talán jelentésüket sem értik. Mégis szükséges az ismertetésük, hiszen nélkülük hiányos képet kapnánk arról, mit is gondol a magyar ember a nőről, milyen tulajdonságokkal ruházza fel, mely jellemzőit hangsúlyozza, melyeket túlozza el vagy nagyítja fel.

A *nő* a termékenységet, az anyaságot, a táplálást, az anyagi világhoz kötődést jeleníti meg. Sok kultúrában a holddal, a sötétséggel párosították (Hoppál et. al. 2010: 218). Az *anya* az ember ősi kultúrájának főalakja, aki a földdel, a természet termékenységgel áll kapcsolatban. Elsősorban az eredet és az életerő, másfelől pedig a pusztítás szimbóluma is. Az *anya* a földi létezés fenntartója. Szerepe, akár az emberi természet, kettős, ellentmondásos, amire talán az *anya* és *banya* szavak hasonlósága és ellentétes jelentése is utalhat (Hoppál et. al. 2010: 28–29).

A tanulmányban a *nő*, *asszony*, *feleség* szavakat tartalmazó frazémák és kifejezések jelentését és használatát elemezzük. Frazeológiai szótárakból és

internetes forrásokból kigyűjtött példákon keresztül mutatjuk be, milyen kép rögzült a *nőről* a magyar frazeológiában.

A frazeológia a nő meghatározásra a férfival történő összevetést alkalmazza. Az egyik kifejezésben a fizikai erő, a másik a kifejezésben a szépség tekintetében, a nő *a gyengébbik* vagy *a szebbik nem*.

2. A nő külső jellemzői

A nő külsejére találunk általános jellemzéseket. A SZÉP nő olyan, hogy a *napra lehet nézni, de rá nem*. Hasonlítják égi jelenséghez, amikor olyan *szép, mint egy angyal*. A fiatal, vonzó, kívánatos nőt a következőképpen jellemezhetjük: *jó bőr; jó csaj; jó nő; jó massza; jó karosszériájú*, aki összességében *nagy szám*. A tökéletes szépség *olyan, mint egy porcelánbaba*, az a nő, akinek nem lehet ellenállni, pedig a *rabul ejtő szépség*. A szépség nemcsak a nő, a férj, hanem a ház ékessége is. *A szép asszony a háznak szemefénye*. A női szépséget a jó borhoz hasonlítja a magyar, és mind a kettőt veszélyesnek tartja. *Nincs oly bölcs, kit bor és szép asszony meg nem tántoríthat*.

A szép asszonnal kapcsolatban figyelmeztetés is megjelenik, amely óvatosságra int. *A szép asszony a szemnek paradicsom, az erszénynek purgatórium, a léleknek pokol*. Ha valakinek ilyen feleség jutott, jó ha vigyáz rá. *Jó bor, pénz, szép asszony embert kíván őrzésre*. A következő közmondás arra utal, hogy a szép nőt mindenhol észreveszik. *A szép asszony s a rongyos köntös mindenütt megakad*. A kifejezésben megjelenő két végletes jelenség mindig felkelti a figyelmet, akár csodálatot vált ki, akár megütközést, elutasítást indikál (Szemerkenyi 2009: 76). Vigyázni kell a feleségre, int a következő népi mondás: *Ha szemérmes is az asszony, ne bízd idegen kézre*. A szó szerinti jelentésen túl a közmondás arra is figyelmeztet, hogy bármilyen megbízható is valaki, nem ajánlatos kísértésnek kitenni (Szemerkenyi 2009: 79). *Asszonyok zsidója az az ember, aki a férj távollétében szemmel tartotta a feleséget*.

Ám nemcsak a nő szépségére, hanem a csúnyaságára is találunk kifejezéseket. A CSÚNYA nő tréfásan olyan, *hogya lemegy a bányába, feljön a szén magától* vagy *feljön a bányarém, mert azt hiszi váltás van*. Csúnya az, akivel *mostohán bánt a természet*.

A következő külső jellemző a kövérség. A KÖVÉR nőt hangszerhez hasonlítják: *kövér, mint a duda*. A telt női idomokat leggyakrabban szintén a dudával veti össze a magyar. Az a nő, aki erősen nőies, az *dús keblű; jók az ütközői; nagy dudái vannak*. A nő inkább legyen kistermetű, mint kövérkés: *asszonyból, rosszból, uborkából mindig jobb a kisebb*. A VÉKONY nő jellemzésére a nyelv gyakran fűrészipari faterméket hív segítségül, hiszen tréfásan azt mondjuk a vékony nőre, hogy *elől deszka, hátul lécs*; aki *a mellét mossa, de a hátát szappanozza*, aki olyan *lapos, mint a deszka*; olyan *sovány, mint a seprűnyél*. A KARCSÚ nőt

növényekhez, fákhöz, esetekben állatokhoz viszonyítjuk. A karcsú nő *olyan, mint a nádszál; olyan, mint a jegénye; karcsú, mint az őz*. Az emberi külső ábrázolásával Ráduly foglalkozott részletesen magyar és lengyel viszonylatban (ld. Ráduly 2013). A MAGAS nő az *égi lajtorja*. A büszke tartású, magas, tekintélyt sugárzó alkattal rendelkező nőre azt mondják, *júnói termete* van.

A nyelvi képek csoportosítását Bańcerowski domének alapján végzi (ld. Bańcerowski 2008). Az *anya* fogalmát a következő tartományok szerint kategorizálja: család, idő, érték domének (ld. Bańcerowski 2006).

Az idő doménben a nő életkora meghatározó. Az ÖREG nő már *nem mai csirke; vén tyúk*, aki miután bájjait, szépségét elvesztette, inkább már csak *muzeális szépség*, tréfásan szólva *nyútt bugyelláris*, gúnyosan *vén szatyor*. *Akármilyen vénasszony, ha férjhez megy menyasszony*. Az idő bizony senkit sem kímél. *Szép asszony is, ha megvénül, csúnya időt ér*. A vénasszonyban olykor az ördöghöz hasonló indulat van. *Amít az ördög nem tehet meg, azt a vénasszonyra bizza. Hova az ördög nem mehet, vénasszonyt küld maga helyett*. Vénasszonyra nincs szükség otthon, egy is több a kelleténél. *Egy vénasszony sok a háznál*. A fogai is meggritkultak: *Nehéz a vénasszonynak a koncba harapni*. A FIATAL nő mint ifjú feleség szerepel a kifejezésekben, akit tanítani kell. *Ifjú asszonyon és malmon gyakori az igazítás*.

A nők sokat adnak külsejükre, szépítőszerekkel csinosítják, festik magukat, de vannak, akik túllépnek egy határon. Az a nő, aki feltűnően, akár visszataszító módon festi magát, arra azt mondjuk, *keni-feni magát; kikeni az arcát; kikészíti magát; kikent-kifent dáma*. Ha olyan erősen kifestette magát, hogy nem is látszanak az arc vonásai, *olyan, mint a lárva*. Ha túl ízléstelen, erős színű tarka ruhákba öltözött, *olyan, mint a kakadu; olyan, mint a paradicsommadár*. Ha túl sok csillogó ékszert visel egyszerűen, *olyan, mint a karácsonyfa*.

3. A női szerepek

A nő legfontosabb feladatai közé tartozik, hogy feleségként és anyaként is megállja a helyét a családban és a társadalomban.

A nő elsődleges feladata, hogy FELESÉG legyen. A jó, a szorgalmas feleség sokat segít, a férfinak megfelelő társa. *Feleség fele segítség*. A rossz feleség sokat árthat, lehet rendetlen, harcias, veszekedős, a férfinak nem megfelelő társa. *Feleség fél ellenség*. A feleségeket rangsorolták: *Első feleség Istentől, második embertől, a harmadik ördögtől való*. A feleséget meg kell becsülni, szeretni kell. *Aki feleségét nem félti, nem is szereti*. Elítélendő az a személy, akiben nincs meg a szerette iránti féltés (Szemerkenyi 2009: 433–434).

Az anyasághoz sok kifejezés kapcsolódik, közülük az egyik legfontosabb a GYEREKNEVELÉS. A jó anya szereti gyerekeit, *minden anyának szép a maga gyereke*. Tágabb értelemben használva a közmondás nemcsak saját gyerekekre, de

saját munkára, saját vállalkozásra is alkalmazható. A gyerek mindig az anyjához vágyik, ő a támasza. *Amely gyerek megijed, anyja ölébe siet. Anya, anya, még ha rossz is, mégiscsak anya marad.*

A másik fontos feladat, amely a gyerekneveléshez is kapcsolódik a PÉLDA-MUTATÁS: *Anyja után szalad a borjú.* Ez a falusi élet minden napjaiból merített kép az anyai minta követésére utal. Az anya iránti ragaszkodás a következő frazeologizmusban konceptualizálódott: *Anyja után csiripel a veréb.* A két közmondás jelentése, hasonlóságuk ellenére, eltérő. Az utóbbit akkor használták, ha a frissen férjhez ment fiatalasszony hazavágyott anyjához, mert nehezen szokta meg új körülményeit (Szemerkenyi 2009: 56). Az anya igyekszik úgy nevelni a lányát, hogy az hasonlítson rá. Az anya tulajdonságaiból lehet következtetni arra, hogy milyen a lánya. *Amilyen az anya, olyan a lánya. Nézd meg az anyját, vedd el a lányát.* Ez utóbbiak a magyar nyelv leggyakrabban használt közmondásai közé tartoznak.

A nőnek több feladata, FELELŐSSÉGE van a családban, mint a férfinak. *Az asszony két oszlopot tart a háznál vagy háznál egy oszlopot tart a férfi, de az asszony kettőt.* A családi életben az asszonyé a fontosabb szerep. Érdekessége a szólásnak, hogy egyetlen szótár sem utal arra, hogy melyik ez a két oszlop, és milyen összefüggésben szokták használni, csak az arányokból lehet következtetést, értelmezést levonni (Szemerkenyi 2009: 76–77).

Sok utalást találunk arra, hogy nem vezet jóra, ha az asszony veszi át a férfi helyét a családban, ha a nő az úr a háznál. Ilyenkor *az asszony veszi fel a nadrágot; viseli a kalapot; hordja a gatyát.* A szólás férfiember általa viselt ruhadarabokkal ruhazza fel a nőt, így illusztrálja, hogy elítéli a helyzetet (Szemerkenyi 2009: 78). *Nem jól foly a ház dolga, hol asszony visel gatyát.* Népi babona is kapcsolódik ehhez: *szél lesz, asszony hajtja a lovat.*

Az asszony nem ember tartja a mondás, mert nem dolga a férfimunka, nem szabad a nőktől a fizikai munkában olyan teljesítményt elvárni, mint a férfitől.

Az egyenjogúság ma már nem kérdés, de még mindig általánosan elfogadott az a társadalmi megítélés, mely szerint nem helyes, ha az asszony hozza meg a döntéseket.

4. A nő negatív tulajdonságai

Dziewońska-Kiss magyar és lengyel viszonylatban foglalkozott a nő nyelvi képével. Az ő osztályzásait véve alapul és továbbiakkal kiegészítve a következő női tulajdonságok rögzültek a magyar nyelvben (ld. Dziewońska-Kiss 2016). A bemutatott példából kiderül, hogy nagyobb hangsúlyt a negatív tulajdonságok kapnak. A legmeghatározóbb női tulajdonság az, hogy az asszonyok szeretnek BESZÉLNI, erre számtalan kifejezés utal. *Ahol három asszonyember vagyon, sokadalom léssen. Hol sok asszony nép van, sok a példabeszéd. Két asszony heti*

vásár, három országos vásár. Gyorsan és sokat beszélnek, jár a szája, mint a kereplő. Sokat beszélnek ugyan, de néha nem az igazat mondják, nem lehet nekik hinni. *Az asszonynak meg a lónak sohasem lehet hinni. Akkor higgy az asszonynak, mikor már nem bírja átugorni az árkot; mikor már nem bírja átlépni a kerékvágást. Jó hogy két nyelvet nem adott isten az asszonynak.* Egyes esetekben párhuzamot is vonnak az női természet és az állati viselkedés között. *Asszony sírásának, eb szomorúságának soha nem kell hinni. Asszonysírásnak, lenéző macskának nem kell hinni.* A férfiak azt vallják, hogy az asszonyokhoz hozzátartozik a PLETYKA. Ha egy nő megtud valamit, mindjárt elmondja egy másiknak, és végül köztudomásúvá válik a dolog. *Magda Magdának, Magda az egész világnak. Eljár a szája az asszonyembernek.* Titkot asszonyra bízni nagy hiba. *Meg nem állja szerdák a nyársat, asszony a titkot. Asszonyra ne bíz a titkot, mert a könyökén is kiszalad. Nem titok az, mit két asszony tud.* Olyan erős ez a női késztetés, hogyha a nő meghal, a száját külön kell agyonütni. Csak akkor mond igazat, ha nem beszél, csak akkor nem beszél, ha már meghalt. *Az asszonynak csak akkor lehet hinni, mikor liba gyepel a sírján.* A női szépséget a hallgatással párosítja a nyelv: *hallgatással szép az asszony.* A hagyományos paraszti társadalomban létezett felfogás szerint a férj szava a döntő, az asszonyoknak nem illett beleszólni a társalgásba. A közmondás régies, nem használt, a mai szótárakból hiányzik.

A fentiekén túl az asszonyok még további negatív tulajdonságokkal is rendelkezhetnek, mint például a LUSTASÁG: *A lusta asszony kárt vall mindenben,* olyan nő, aki maga látja kárát lustaságának. A GONOSZSÁG: *A rossz asszony nagy gyötrelem a háznál.* A nő, ha gonoszkodó, rosszindulatú, szúrós megjegyzéseket tevő személy, akkor *fullánkos nyelvű.* *Az asszony fegyvere a nyelv, soha meg nem rozsdásodik. Az asszonynak tulajdon fegyvere a fenyegetés.* Az elviselhetetlen természetű nőnek *csak a seprű hiányzik a lába közül,* azaz boszorkányhoz hasonlítják. A magyar nyelv pontosan meghatározza, melyek a legnagyobb veszedelmek az életben. Számszerűsítve hármat sorol fel, amelyek a legtöbb problémát okozzák. *Tűz, asszony és tenger miatt vész el sok ember. Tűznél, tengernél, asszonyi állatnál gonoszabb nem lehet. Tűzön, vízen, asszonyon nehéz kifogni. Tűz, víz és asszony épen győzhetetlen.* A közmondások régiesek, már kivesztek a magyar nyelvből, de változatosságuk bizonyítja, hogy komolyan gondolták őket, ezt tartották a három nagy bajnak, amelyen nem lehet uralkodni (ld. Dudás 2019). A HARAGOSSÁG: *Ártalmas a háznál: haragos asszony, sűrű füst, lyukas tál,* azaz a zsémbes asszony, az elhanyagolt konyha és a rendetlen edények, ezek mind azt jelentik, hogy a háztartás, a család nem jó irányba tart (Szemerkenyi 2009: 79). *Nehéz dolog a haragos asszony a háznál.* A női haragnál nincs nagyobb a világon: *nincs harag asszonyok haragja felett.* Az asszony könnyen megharagszik, megsértődik. A harag ráadásul még öröklődik

is: *Mérge*s asszonynak haragos a lánya. Az INGATAGSÁG: Az asszony gyarló, hamisságra hajló. Az asszony vagy szeret, vagy gyűlöl. Az asszony ingatag, tartja a szállóige, amelynek eredete irodalmi művekhez kapcsolódik (Bárdosi 2019: 52–53). A BOSSZÚÁLLÁS: Az asszony gyarló, bosszúállásra hajló. A nő nem felejt. Könnyebben felejtí kigyó farka vágását, mint asszony legkisebb bosszúságát. A SZEMTELENSÉG: Az asszonynak hét bőre van. A TÉKOZLÁS: nem kereshet annyit a jó gazda, mennyit a rossz asszony el nem tékozolhatna. Amit az ember szekéren behord, az asszony garabollyal kihordja. A tékozló asszonya urának minden keresetét elpazarolja, elkölti. A garaboly vesszőből font kosár. A szólásban a szekér – garaboly a nagy – kicsi ellentéppárra utal (Szemerkenyi 2009: 75–76).

A ROSSZ asszonyt kerülni kell. *Aki szóbeli asszonnyal társalkodik, hamar kurafi név ragad rá.* Ha valaki rosszhírű emberek közé keveredik, könnyen őt is odasorolhatják. A közmondásnak szélesebb használati köre is volt, mindazokat az embereket jelentette, akik a társadalmi elvárásnak nem megfelelő emberek társaságába keveredtek, és még ha maguk nem is váltak becstelenné, mégis rossz fényt vetett rájuk az ilyen emberek társasága. Ezért a közmondás kimondatlanul is figyelmeztet és óv a rossz társaságtól (Szemerkenyi 2009: 75).

A nők sírással, könnyekkel próbálják meg befolyásolni a férfit. *Sírás asszonyi fogás. Asszonyok könnye gonoszágnak fűszerszáma.*

A női BUTASÁGOT állatokhoz, leggyakrabban szárnyasokhoz hasonlítják. Az ostoba nő *buta, mint a liba; buta tyúk; falusi liba; ostoba liba; hülye tyúk.* Az asszonynak hosszú a haja, rövid az esze. A nők évszázadok óta viselnek hosszú haját, ami a nőiesség egyik szimbóluma. Ha egy asszony bíróságra került paráznaság vagy boszorkányság vádjával, az egyik büntetés az volt, hogy levágták a haját, ami nagy szégyennek számított. Egyes társadalmi megítélés szerint a nők hajának hossza nem állt arányban észbeli képességükkel (Szemerkenyi 2009: 77). Ha a nő külseje vonzó, ám de nem túl eszes, akkor *jobb a csajnak a hardvere, mint a szoftvere.* Nem várnak sok észet a nőktől, nem fontos, hogy okosak legyenek. *Elég, ha annyi esze van az asszonynak, hogy nem áll a csorgó alá, ha esik az eső.* De a butaságnak is megvan a maga határa. *Sok só lében, kevés só asszonyban, tűrhetetlen.* Az itt felsorolt kifejezések a női nemet lebecsülő szólások közé tartoznak. Általában olyankor használják őket, amikor a nők valamit elrontanak, a férfiak pedig lemondó, lekezelő gesztussal és ezzel a kifejezéssel veszik tudomásul, hogy nem lehet a nőktől sokat várni (Szemerkenyi 2009: 77).

Több európai nép is azt tartja, hogy a férj csak veréssel teheti engedelmessé a feleségét. A következő közmondások a testi fenytésre biztatnak. *Diófának, számarának, asszonyembernek verve veszik hasznát.* Érdekessége a közmondásnak, hogy számos európai nyelvben megvan az előképe, amelyet inkább csak tréfásan használnak arra utalva, hogy miből lehet veréssel hasznot húzni

(Bárdosi 2019: 53). A közmondásnak létezik további változata is: *Pénn számolva, asszony verve jó. Könyv, pénn olvasva, rossz asszony verve jó*. Egy másik elavult felfogás szerint a veréssel, a fegyelemre szoktatással nem szabad várni, jobb mindjárt az elején, akár rögtön a házasságkötés után megtenni. *Első pendelyben kell megverni az asszonyt*. Aki nem tud bánni a feleségével, annak is ezt tanácsolják. *Ha a hörcsökös ('dacos') asszonyt meg akarod szelídíteni, járd meg vele a táncot a mogyorósban*. Faluhelyen a testi fenyegetés eszköze a leggyakrabban mogyorófavessző volt, erre utal a közmondás. De azért itt a figyelmeztetés is, hogy nem biztos, hogy ez a helyes megoldás. A következő közmondásban a veréssel kapcsolatban elítélő vélemény fejeződik ki: *Asszonyverésből ember nem sok becsületet nyer*. Nem válik a férfi dicséretére, ha bántalmazza a feleségét.

A negatív tartalmú közmondások közé tartozik a *könnyebb az asszonyt táncba vinni, mint ráncba szedni*. A kifejezés arra céloz, hogy egyszerűbb az asszonyt szórakoztatni, mint rendre tanítani. A szó szerinti jelentéstől elszakadva, a közmondást minden olyan helyzetben alkalmazni lehet, amikor kiderül, hogy a könnyebb megoldásokra inkább kaphatók az emberek (Szemerkenyi 2009: 80).

A sok rossz tulajdonság ahhoz vezethet, hogy nehéz az asszonyt elviselni. *Soha nem lehetne eltérni az asszonyt, ha fátul is szaporodhatnék*.

5. A nő pozitív tulajdonságai

A nagyszámú negatív tulajdonság mellett a frazeológiában a JÓ FELESÉG képe is rögzült. *Jó asszony a háznak koronája*. A gondos jó anya, feleség az egész család életét jó irányba tereli. *A jó asszony gyakori haszon*. A jó feleség nagy segítség a férfinak. Az OKOS nő a megfelelő irányba befolyásolja a férfi döntését, támogatja férjét. *Feleség fél segítség*. Az öregségben támasz a gyerek, ezért *Okos asszony nem marad gyerek nélkül*. A megállapítás egyben tanács is, hogy a gyereknevelés sok gondja és nehézsége ellenére, időskorban csak a gyerekekre lehet majd támaszkodni. JÁMBORSÁG: *Semmi gazdagság nem ér fel a jámbor asszonnyal*. Az ÜGYES asszony könnyen segít magán: *asszonynak minden fazékoldal acél*.

Egy érdekes kettősség is megjelenik az *akkor jó az asszony, mikor nyilván rossz* régies közmondásban. Jelentése, hogy jobb az az asszony, akinek hibái ismertek, mint az, aki takargatja rossz jellemvonásait, hiszen jobb az őszinteség (Szemerkenyi 2009: 75).

A nő jóságát és gonoszságát tekintve csak a két véglet létezik, *az asszony vagy angyal, vagy ördög*, nincs középút. A nők végletességére utal a szólás, amelyet gyakran használnak napjainkban is, de gyűjteményekben nem fordul elő. Ennek

oka az lehet, hogy a kötetek szerkesztői egyszerű megállapításnak tekintették a kifejezést, nem pedig szólásnak (Szemerkenyi 2009: 77).

6. Összegzés

A tanulmányban a nő nyelvben rögzült képét tekintettük át a külső és belső jellemzők szerint csoportosítva. A szótárakból kigyűjtött példák többsége régies, nem használt kifejezés, de kísérletet tettünk napjainkban megjelent kifejezéseket is feltüntetni (például hardver – szoftver viszonylat). Három fő kategóriába lehet sorolni a nő jellemvonásait.

A nő külsejét tekintve a következő ellentétpárok jelentek meg: szép – csúnya; kövér – vékony, karcsú; öreg – fiatal. A női külső szemléletes leírásához leggyakrabban szóláshasonlatokat alkalmaz a nyelv. A szépséget a jó borhoz hasonlítja, a csúnyságot a banyával veti össze. A vénasszonyt kerülni kell, a fiatal asszonyt tanítani.

A nő legfontosabb feladatai, hogy jó feleség legyen, az anyaság és gyereknevelés, a példamutatás. Övé a több feladat a családban, több *oszlopot* tart. Mégis fontosak az arányok, mert nem vezet jóra, ha a nő az úr a háznál.

A tanulmányban a legnagyobb hangsúlyt a nő tulajdonságait bemutató rész kapta. Kilenc negatív tulajdonságot tudtunk feltüntetni. A nő szeret beszélni, nem mond igazat, a pletykálás élteti, sokszor lusta, gonosz, haragos. Ez utóbbiak olyan erős jellemzők, hogy generációról generációra továbbadódnak. A nő lehet tékozló, rossz és buta. Gyakran hazudik, sírással és könnyekkel próbálja a férfit befolyásolni. A kifejezések sértők a nőkre, elítélők, lekezelők. Nőellenes szemlélet tükröződik bennük. Gyakran a férfi felsőbbrendűségére utalnak. A nők jogaiért és egyenjogúságáért küzdő irányzatoknak köszönhetően a nők szerepe, a nők megítélése a családban és a társadalomban megváltozóban van. Napjainkban vidéken sem elfogadott már a régi paraszti társadalmat jellemező nézetek elfogadása.

Pozitív tulajdonságok közül mindössze négy jellemvonás rögzült a nyelvben. A nő lehet jó, okos, jámbor és ügyes.

Idővel a régies kifejezések végleg el fognak tűnni, és újabb kifejezésekkel fogják a nőket jellemezni. Érdekes lesz megfigyelni, vajon hogyan változik a pozitív és negatív női tulajdonságok aránya, merre billen a mérleg nyelve.

Felhasznált irodalom

Bañcerowski, J. 2006. Az *anya* fogalmának nyelvi képe a magyar nyelvben. *Magyar Nyelvőr* 3:261–271.

<http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1303/130301.pdf>

Bañcerowski, J. 2006. *A világ nyelvi képe*. Budapest. Tinta Könyvkiadó.

- Bárdosi, V. 2019. *Szólások, közmondások eredete*. Budapest. Tinta Könyvkiadó.
- Bárdosi, V. (főszerk.) 2003. *Magyar szólástár*. Budapest. Tinta Könyvkiadó.
- Dudás, M. 2019. *Két tűz között a magyar és bolgár frazeológiában*. In: Menyhárt, K. (ed.) *Szláv kulturális örökségeink*. Budapest. BKF. 37–50
- Dugonics, A. 1820. *Magyar példabeszédek és jeles mondások*. Szeged. Grün Orbán kiadása.
- Dziewońska-Kiss, D. 2016. A nő és a férfi nyelvi képe a magyar nyelvben. *Studia Slavica Savariensia* 1-2: 120–126. DOI: 10.17668/SSS.2016.1-2.120
- Erdélyi, J. 1851. *Magyar közmondások könyve*. Pest. Kozma Vazul kiadása.
- Margalits, E. 1896. *Magyar közmondások és közmondásszerű szólások*. Budapest. Kókai Lajos kiadása.
- O. Nagy, G. 1976. *Magyar szólások és közmondások*. Budapest. Gondolat Kiadó.
- Sirisaka, A. 1891. *Magyar közmondások könyve*. Pécs. Engel Lajos könyvnyomdája.
- Szemerkenyi, Á. 2009. *Szólások és közmondások*. Budapest. Osiris Könyvkiadó.
- Ráduly, Zs. 2013. Az emberi külső ábrázolása a magyar és a lengyel frazeológiában. *Studia Slavica Savariensia* 1-2: 399–405. DOI: 10.17668/SSS.2013.1-2.399
- T. Litovkina, A. 2005. *Magyar Közmondástár*. Budapest. Tinta Könyvkiadó.
<http://mek.oszk.hu/09100/09112/html/index.html> – 2021.04.02.